

Komparativna politika

Savremeni politički sistemi II

Politikologija kao nauka

- Nauka je “postepena akumulacija znanja o empirijskom svijetu kroz sistematsko istraživanje koje obuhvata prikupljanje podataka, formulisanje i testiranje hipoteza te izvođenje čvrstih dokaza”.
- Kako se politikologija uklapa u ovu definiciju?
- A kako komparativna politikologija?

Politikologija kao nauka

- **Dva ontološka stanovišta o stvarnosti:**
  - Postoji nezavisno od promatrača
  - Ne postoji nezavisno od promatrača (društveno je konstruisan)
- **Shodno: dvije epistemološke perspektive:**
  - Ako postoji nezavisno moguće ga je spoznati i utvrditi zakonitosti njegovog funkcionisanja
  - Ako ne postoji, nemoguće je utvrditi zakonitosti funkcionisanja
- **Da li su naučni zakoni mogući i u društvenim naukama?**
- **Ako da, na koji način?**
  - Pitanje eksperimentisanja

Tri "zakona" u politikologiji

- Mihelsov zakon gvozdene oligarhije
- Diveržeoov zakon o kauzalnoj vezi između izbornog i partijskog sistema
- Babstov zakon mira među demokratijama

Zaključak

- Nema strogih zakona, ali je logika ista
- Komparativna politika je neeksperimentalna društvena nauka koja nastoji da dođe do opštih zaključaka na temelju najboljih dostupnih empirijskih podataka
- Kontrola kao zamjena za eksperiment
- Iako nema strogih zakona, svrha je dobiti predikciju

Četiri koraka komparacija

- Kontekstualni opis
- Klasifikacija
- Testiranje hipoteza
- Predikcija

Kontekstualni opis

- Etnocentrizam
- “Stara” komparativna politika
- Podaci bez zaključivanja
- Nema opštih zaključaka
- Neophodan za komparaciju

Klasifikacija

- Pojednostavljanje
- Dihotomija – klasifikacija
- Tipologija
- Primjer Aristotelova i Finerova tipologija vlasti

Aristotelova tipologija

U čiju korist/ Ko vlada	Jedan	Nekoliko	Mnoštvo
Svih	<i>Monarhija</i>	<i>Aristokratija</i>	<i>Politeja</i>
Ličnu	<i>Tiranija</i>	<i>Oligarhija</i>	<i>Demokratija</i>

Finerova tipologija

	Palata	Trg	Plemstvo	Crkva
Palata	Rimsko Kinesko carstvo Apsolutne monarhije	Grčki tirani i rimski diktatori Moderne diktature i totalitarni režimi	Japan do 1600. godine	Srednjevjekov ne države u Evropi
Trg		Grčki polisi, srednjevjekovni gradovi-države Moderne demokratije	Rimska republika	Amiški red
Plemstvo			Poljska 17. i 18. vijek	Teutonski red
Crkva				Vatikan, Tibet

Testiranje hipoteza

- “Komparacija omogućava testiranje pretpostavljenih empirijskih odnosa među varijablama” Lijphart
- Inglehartovo istraživanje o povezanosti između procesa modernizacije i promjene sistema vrijednosti
- Pauelovo istraživanje o izbornoj participaciji

Predviđanje

- Pobabilistička priroda: “Zemlje sa proporcionalnim izbornim sistemom vjerovatnije će imati veći broj političkih partija”
- Hantingtonov *sukob civilizacija*

Primjer predviđanja:

"Čini se da se dvije velike nacije u svijetu danas kreću ka istom cilju, iako sa različitih početnih pozicija: Rusi i Anglo-Amerikanci... Njihove polazne tačke su drugačije i njihovi putevi su različiti, pa ipak, kao da i jednu i drugu neko providenje vuče tajnoj želji da jednog dana stave pod svoju kontrolu sudbinu polovine svijeta"

Aleks de Tokvil (1840)

Osnovni pojmovi

Slučajevi, jedinica analize, varijable, opažanja...

- U komparativistici *slučajevi* su najčešće zemlje
- Jedinice analize su objekti koje upoređujemo:
  - Pojedinci, zemlje, izborni sistem, društveni pokreti, institucije...
- Varijable (promjenjive) su kvaliteti objekata koje upoređujemo
- Opažanja su vrijednosti tih kvaliteta koje upoređujemo, mogu biti brojčane, verbalne ili vizuelne

Primjer 1:

- Istraživački zadatak: Utvrditi da li je stanovništvo u demokratskim državama ima viši nivo obrazovanja od onog u nedemokratskim.
- Slučajevi? → 3 "demokratske" i 3 "nedemokratske" države
- Jedinice analize? → Pojedinci
- Varijable? → Obrazovni nivo
- Vrijednosti → Bez škole
Osnovna škola
Srednja škola...

Primjer 2:

- Istraživački zadatak: Utvrditi da li otvorena lista u proporcionalnom izbornom sistemu vodi većoj odgovornosti poslanika
  - 3 države sa otvorenom i 3 države sa zatvorenom listom
- Slučajevi?
  - Pojedinci
- Jedinice analize?
  - Odgovornost: zadovoljstvo građana, aktivnost poslanika.
- Varijable?
  - Zadovoljan/Nezadovoljan
- Vrijednosti
  - Aktivan/Neaktivan

Primjer 3:

- Istraživački zadatak: Utvrditi da li većinski izborni sistem vodi stvaranju dvopartijskog sistema
- Slučajevi? → 3 države sa većinskim i 3 države sa prop. sistemom
- Jedinice analize? → Partijski sistemi
- Varijable? → Tip partijskog sistema
- Vrijednosti → Jednopartijski/ Dvopartijski/ Višepartijski...

Varijabla

- Klasa pojava ili osobina koje se mijenjaju
- “Varijabla je sve što varira”
- Namjanje dva modaliteta:
  - Zavisne (Y) – ishod koji se želi objasniti
  - Nezavisne (X) – onom kojom se objašnjava
- Posredujuće varijable?
- **Primjer:** Izborni i partijski sistemi?

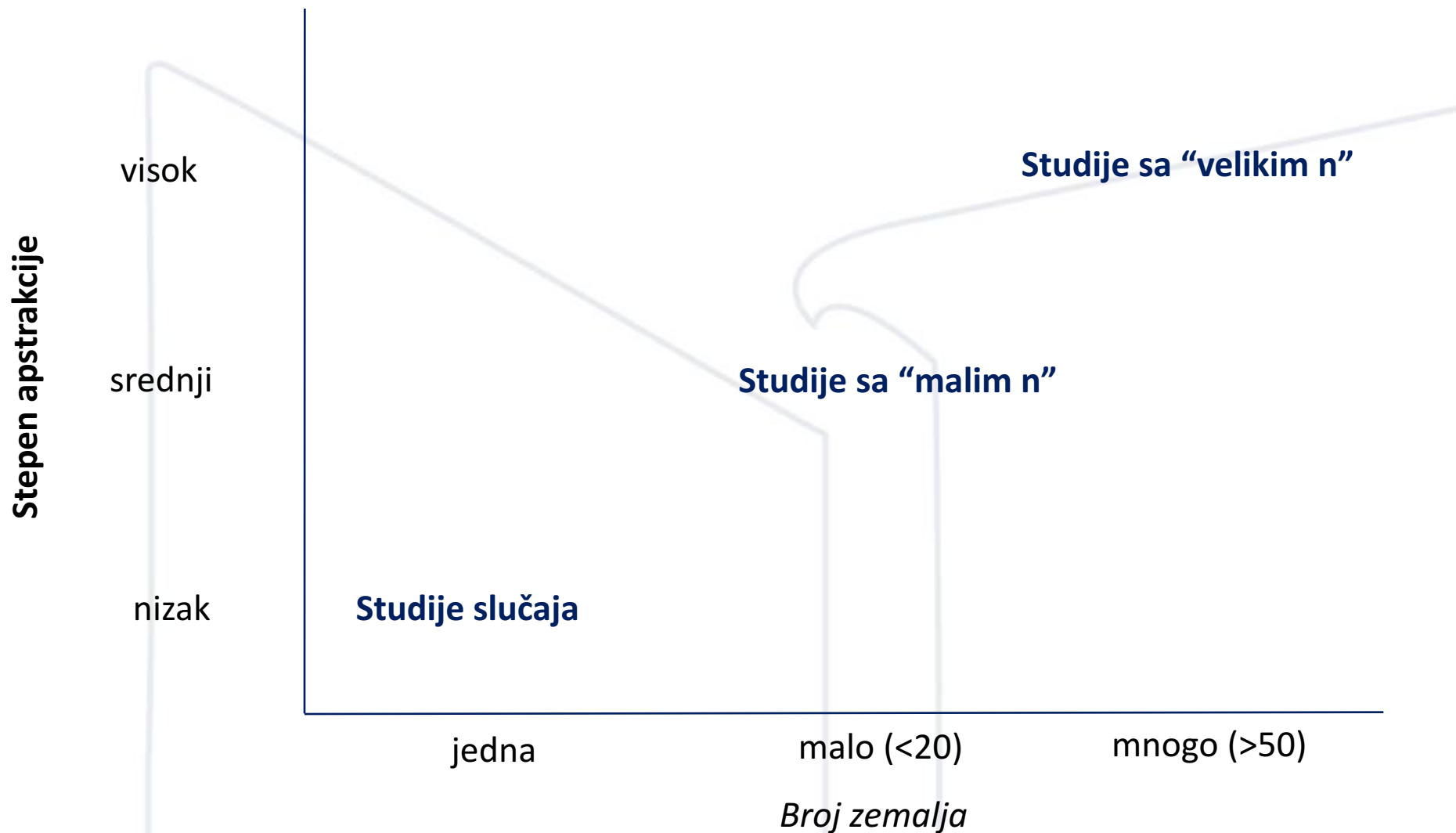
Kako komparirati različite zemlje?

Dizajn komparativnog istraživanja

Tri osnovne strategije

- Komparacija velikog broja zemalja (studije sa “velikim n”)
- Komparacija malog broja zemalja (studije sa “malim n”)
- Studije slučaja
- Izbor strategije zavisi od:
  - Istraživačkog pitanja
  - Vremena
  - Resursa
  - Preferencija istraživača

Upoređivanje strategija

Studije sa velikim n

- **Prednosti:**
  - Orijentisano prema varijablama
  - Statistička kontrola
  - Prepoznavanje odstupajućih zemalja ili slučajeva
  - Doprinos formiranju opštih teorija
- **Nedostaci:**
  - Dostupnost podataka
  - Valjanost mjera
  - Matematička i informatička znanja
- **Primjeri**

Tabela 11: Odnos do političkog sistema kao cjeline

%	Koliko ste ponosni što ste građanin svoje države?				Total
	veoma ponosan	ponosan	nisam ponosan	nisam uopšte ponosan	
<i>Stare članice EU</i>					
Austrija	47.7	41.6	6.9	3.9	100.0
Belgija	29.4	58.2	10.1	2.2	100.0
Danska	49.2	41.6	8.4	0.8	100.0
Francuska	37.0	53.8	7.1	2.0	100.0
Njemačka	20.4	55.4	17.9	6.3	100.0
Grčka	66.9	27.7	4.2	1.1	100.0
Irska	77.4	21.3	0.9	0.4	100.0
Italija	45.9	41.5	9.9	2.7	100.0
Luksemburg	51.6	40.1	5.5	2.8	100.0
Holandija	28.3	57.8	11.3	2.6	100.0
Portugal	65.2	29.7	3.8	1.3	100.0
Španija	57.2	35.4	4.5	2.9	100.0
Velika Britanija	54.1	37.0	7.0	1.9	100.0
<i>Prosjek</i>	<i>48.5</i>	<i>41.6</i>	<i>7.5</i>	<i>2.4</i>	<i>100.0</i>
<i>Nove članice EU</i>					
Bugarska	34.3	46.2	16.2	3.3	100.0
Češka	32.8	51.2	14.2	1.7	100.0
Estonija	37.7	43.8	13.6	4.9	100.0
Mađarska	36.1	49.1	12.4	2.4	100.0
Letonija	32.3	46.2	17.4	4.0	100.0
Litvanija	22.6	49.7	20.6	7.1	100.0
Poljska	50.3	45.4	3.8	0.5	100.0
Rumunija	38.4	47.9	11.1	2.6	100.0
Slovačka	40.7	50.4	7.7	1.3	100.1
Slovenija	62.8	30.7	5.5	1.0	100.0
<i>Prosjek</i>	<i>38.8</i>	<i>46.1</i>	<i>12.3</i>	<i>2.9</i>	<i>100.0</i>

Studije sa malim n

- Strategija uporedivih slučajeva, fokusirana komparacija
- Orijetisan na slučajeve
- Dva osnova dizajna (J.S. Mill, 1843):
  - Dizajn najslučnijih sistema
  - Dizajn najrazličitijih sistema

Razlike između dva dizajna

	Dizajn najsličnijih sistema			Dizajn najrazličitijih sistema		
	Zemlja 1.	Zemlja 2.	Zemlja 3.	Zemlja 1.	Zemlja 2.	Zemlja 3.
osobine	a	a	a	a	d	g
	b	b	b	b	e	h
	c	c	c	c	f	i
Ključni objašnjavajući faktori	x	x	ne-x	X	x	x
Ishod koji treba tumačiti	y	y	ne-y	y	y	y

Primjer 1: Wickham, Crowley

Tip seljaka koji će poduprijeti gerilsku borbu

slučajevi	Kuba	Venecuela	Gvatemala	Kolumbija	Peru	Bolivija
Ključne skupine seljaka	Naseljenici bez prava	napoličari	zakupci	napoličari	kmetovi	Mali posjednici
Ishod koji se tumači	Podrška gerilskoj borbi	Podrška gerilskoj borbi	Podrška gerilskoj borbi	Podrška gerilskoj borbi	Podrška gerilskoj borbi	Izostanak podrške gerilskoj borbi

Dizajn najsličnijih sistema

Primjer 2: Luebbert

Uticaj tipa klasnih veza na formiranje režima: **dizajn najrazličitijih sistema**

slučajevi	Britanija	Francuska	Švajcarska	Belgija	Holandija
Klasni savez	Srednja Vs. radnička	Srednja Vs. radnička	Srednja Vs. radnička	Srednja Vs. radnička	Srednja Vs. radnička
Ishod	liberalizam	liberalizam	liberalizam	liberalizam	liberalizam

slučajevi	Danska	Norveška	Švedska	Čehoslovačka
Klasni savez	Radnička + srednji sloj seljaka	Radnička + srednji sloj seljaka	Radnička + srednji sloj seljaka	Radnička + srednji sloj seljaka
Ishod	socijaldemokratija	socijaldemokratija	socijaldemokratija	socijaldemokratija

slučajevi	Njemačka	Italija	Španija
Klasni savez	Srednja + srednji sloj seljaka	Srednja + srednji sloj seljaka	Srednja + srednji sloj seljaka
Ishod	fašizam	fašizam	fašizam

Studije slučaja

- Studija jedne zemlje smatra se komparativnom ako se služi pojmovima koji se mogu primijenjivati i na druge zemlje i-ili teži opštim zaključcima!
- **Primjer 1** – Huan Linz – Frankov režim kao novi tip autaritarne vladavine
- **Primjer 2** – istraga uvjerljivosti – O'Donel povezanost kapitalističkog razvoja i birokratske aparature na primjeru Argentine
- **Primjer 3** – Odstupajući slučajevi

Problemi selekcije

Problemi komparacije

- Previše varijabli, a premalo zemalja
- Problem uspostavljanja ekvivalencije
- Seleksijska pristrasnost
- Lažna povezanost
- Ekološke i individualističke zablude
- Vrijednosna pristrasnost

Variable $> n$

- Primjer iz matematike:
  - $Y=X+10$
  - $2X=y+35$
- Primjer iz politikologije:
  - Javni rashodi – šta ih uzrokuje?
  - Bogate zemlje + lijevi centar vlada
- Broj varijabli mora biti manji od broja opažaja!

Primjer

	Bogatstvo zemlje	
Ideološka orijentacija vlasti	Zemlja A Siromašna sa Ljevičarskom vladom	Zemlja B Bogata sa Ljevičarskom vladom
	Zemlja C Siromašna sa Desničarskom vladom	Zemlja D Bogata sa Desničarskom vladom

Kako riješiti problem?

- Povećanje broja opažaja
- Dizajn najslučajnijih sistema
- Smanjenje broja varijabli fokusiranjem na ključne eksplanacione faktore

Uspostavljanje ekvivalencije

- Da li je isto kada britanski član parlamenta glasa protiv svoje partije kao i kad to čini američki?
- Da li je isto kada to čini britanski kao što je to kada čini crnogorski?
- Univerzalističko stajalište
- Relativističko stajalište
- Stajalište u sredini

Kako riješiti problem?

- Povećanje nivoa apstrakcije (osoblje, javna uprava)
- Koncentrisanje na mali broj zemalja
- Saradnja sa drugim ekspertima (međunarodni izvještaji i sl.)
- Funkcionalna ekvivalencija pojmova

Selekcijska pristrasnost

- Prvi oblik - Slučajni ili namjerni izbor zemalja
- Logika eksperimenta
- Problem pogađa komparaciju sa malim brojem zemalja

Kako riješiti problem?

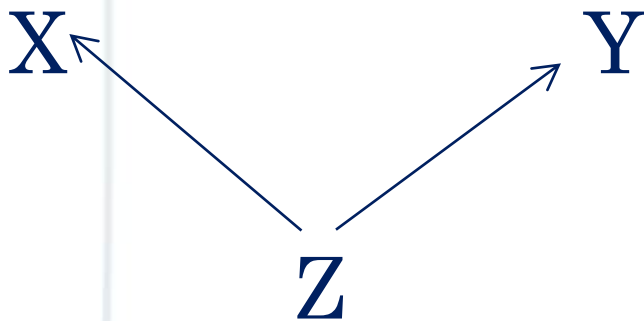
- Izbor zavisne varijable koja varira
- Izbor mora biti rezultat dobrog poznavanja slučajeva zemalja koje su uključene
- Dobra teorija
- Uključenje nevjerovatnih slučajeva

Selekcijska pristrasnost

- Drugi oblik – izbor zemalja na osnovu istorijskih činjenica na način da se biraju zemlje koje se “uklapaju” u početnu teoriju
- Treći oblik – pristrasnost koja proističe iz izbora zemalja u istom vremenskom razdoblju

Lažna povezanost

- Pristrasno izostavljanje neke varijable

Ekološke i individualističke zablude

- Izvode se zaključci na jednom nivou na osnovu podataka sa drugog nivoa
- Ekološka zabluda – rezultati dobijeni analizom agregiranih podataka se upotrebljavaju za objašnjavanje ponašanja pojedinaca
- Individualistička zabluda - obrnuto

Vrijednosna pristrasnost

- Etnocentrizam
- Rješenje - javnost

Metoda	Jake strane	Slabe strane
Kompariranje velikog broja zemalja	Statistička kontrola Ograničena selekcijska pristrasnost Čvrsti zaključci Prikladno za teorije Utvrđivanje odstupajućih zemalja	Neadekvatne mjere Dostupnost podataka Prevelika apstraktnost Vremenska zahtijevnost Matematičko i informatičko obrazovanje
Kompariranje malog broja zemalja	Kontrola putem izbora dizajna Prikladno za teorije Intenzivno i više orijentisano na varijable Izbjegavanje “rastezanja pojmova” Gust opis Područne studije Konfiguracijska analiza Makroistorija	Nesigurniji zaključci Selekcijska pristrasnost Poznavanje jezika Terensko istraživanje
Studija slučaja	Intenzivna, idiografska analiza	Nesigurnost zaključka Selekcijska pristrasnost Poznavanje jezika Terensko istraživanje